

Lekce 30

Gramatická látka

Konjugace: Sloveso *δίδωμι* a jeho kompozita: prez., ipf., fut.; aor. pas.

Odkaz na gramatiku

§ 303 (II), §§ 312-313, §§ 316-317

1. Dvanáctiletý perský královský syn Kýros vypráví u jídla svému dědovi, médkému králi Astyagovi, že Peršané neholdují bujným hostinám, nýbrž se spokojují s masem a chlebem:

Ἄστυάγῃς οὖν πολλὰ τῷ Κύρῳ παρέφερε¹ καὶ θήρεια² καὶ τῶν ἡμέρων³. καὶ ὁ Κύρος ἐπεὶ ἑώρα⁴ πολλὰ τὰ κρέα, εἶπεν· «Ἢ καὶ δίδως, ὦ πάππε, πάντα ταῦτά μοι τὰ κρέα, ὅ τι⁵ ἂν βούλωμαι αὐτοῖς⁶ χρῆσθαι;» «Νῆ Δία, ὦ παῖ,» ἔφη, «ἔγωγέ σοι.» ἐνταῦθα δὴ ὁ Κύρος λαβὼν τῶν κρεῶν διαδίδωσι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς⁷ ἐπιλέγων ἐκάστῳ· «Σοὶ μὲν τοῦτο δίδωμι, ὅτι προθύμως με ἰππεύειν⁸ διδάσκεις, σοὶ δ', ὅτι τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις, σοὶ δ', ὅτι μου τὴν μητέρα τιμᾷς.» τοιαῦτα ἐποίει, ἕως διεδίδου πάντα, ἃ ἔλαβε, κρέα. (Xen. Cyr., 1, 3, 6 ff.)

2. Platón o filozofech:

Οἱ ὀρθῶς φιλόσοφοι ἀπέχονται τῶν κατὰ⁹ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἀπασῶν καὶ καρτεροῦσι καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς ἑαυτούς, οὐ τι¹⁰ οἰκοφθορίαν¹¹ τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὡς περ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι¹², οὐδὲ αὖ ἀτιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρίας¹³ δεδιότες¹⁴, ὡς περ οἱ φίλαρχοι¹⁵ τε καὶ φιλότιμοι¹⁶, ἔπειτα ἀπέχονται αὐτῶν¹⁷. (Plat. Phaed. 82c)

3. Z Ježíšova kázání na hoře:

Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον¹⁸ σεσαλευμένον¹⁹

¹ παραφέρω zde `předkládat, nechat přinášet'

² θήρειος `zvířecí', zde `divoký'; θήρεια (sc. κρέα): `zvěřina'

³ ἡμερος `domácí (zvíře)'

⁴ ἑώρων impf. k ὀράω

⁵ ὅ τι akuzativ vztahu

⁶ αὐτοῖς: totiž τοῖς κρέασι

⁷ ὁ θεραπευτής `sluha'

⁸ ἰππεύω `jezdit na koni'

⁹ κατὰ (ak.) `ve vztahu, ohledně'

¹⁰ οὐ τι `ani trochu'

¹¹ ἡ οἰκοφθορία `ztráta majetku'

¹² φιλοχρήματος = φίλος + τὰ χρήματα `ten, kdo miluje majetek'

¹³ ἡ μοχθηρία zde `nedůstojná situace, bída, nouze'

¹⁴ οὐδὲ αὖ ... δεδιότες; podobně jako οὐ τι ... φοβούμενοι

¹⁵ φίλαρχος = φίλος + ἀρχή `ten, kdo miluje vládnutí'

¹⁶ φιλότιμος odvoďte podobně jako v předcházející poznámce

¹⁷ ἔπειτα ἀπέχονται αὐτῶν: opakování hlavní věty ze začátku

¹⁸ μέτρον πεπιεσμένον `napřechovanou'

ὑπερεκχυννόμενον²⁰ δώσουσιν²¹ εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ²² μετρεῖτε²³, ἀντιμετρηθήσεται²⁴ ὑμῖν. (Ev. Luc. 6, 38)

4. Sókratés o nespravedlnosti:

Κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι, ἐὰν μὴ διδῶ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἥττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῶ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. (Plat. Gorg. 472e)

5. Λιμόξηρος²⁵ λιμοξήρῳ θυγατέρα ἐκδιδοὺς καὶ ἐρωτώμενος, τί αὐτῇ προῖκα²⁶ διδοίη, «Οἰκίαν», ἔφη, «δίδωμι, ἧς αἱ θυρίδες²⁷ εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον²⁸ βλέπουσιν.» (Philogelos 219)

6. Po dobytí Babylóna vykládá Kýros o tom, jak je třeba nakládat s otroky:

Θάλπους²⁹ μὲν οὖν καὶ ψύχους³⁰ καὶ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ὕπνου ἀνάγκη³¹ καὶ τοῖς δούλοις μεταδιδόναι· μεταδιδόντας γε μέντοι πειραῖσθαι δεῖ ἐν τούτοις πρῶτον βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. πολεμικῆς δ' ἐπιστήμης καὶ μελέτης³² παντάπασιν οὐ μεταδοτέον τούτοις. (Xen. Cyr. 7, 5, 78)

Slovní zásoba

1. δίδωμι, δώσω, ἔδωκα, δέδωκα, δέδομαι, ἐδόθη	dávat	dare, donare
διαδίδωμι	rozdávat, rozdělovat	tribuere, praebere
ἀμφί (ak.)	kolem, okolo	circum
παραδίδωμι	předávat, odevzdávat	tradere
2. ἡ πενία, -ας	nouze, bída	miseria
οἱ πολλοί	mnozí, mnoho	plerique

¹⁹ σαλεύω `trást'

²⁰ ὑπερεκχύ(ν)νομαι `bohatě překypovat, přelévat se'

²¹ δώσουσιν `dají'

²² ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, ... přesmyknutí vztahového jména (μέτρῳ) z věty hlavní do věty vedlejší; viz § 452 (1)

²³ μετρῶ, -εῖν `vyměřit'

²⁴ ἀντιμετρῶ, -εῖν `vyměřit z druhé strany, zase vyměřit'

²⁵ ὁ λιμόξηρος `hltavec, žrout'

²⁶ ἡ προίξ, -κός `dar, věno'

²⁷ ἡ θυρίς, -ίδος `okno, dveře'

²⁸ τὸ ἀρτοκοπεῖον `pekařství'

²⁹ τὸ θάλπος `horko'

³⁰ τὸ ψύχος `zima, chlad'

³¹ ἀνάγκη doplňte ἐστίν

³² ἡ μελέτη `cvičení, příprava'

ή άδοξία, -ας	neuctivost, nevážnost	improbitas
3. τὸ μέτρον, -ου	míra	mensura
πιέζω	utlačovat, pěchovat	premere
ὁ κόλπος, -ου	záhyb šatu, kapsa	sinus
4. πάντως	zcela, úplně	plene
δίκην δίδωμι	být trestán, pokutován	puniri
ή τιμωρία, -ας	pokuta	multa, poena
5. ἐκδίδωμι	provdát, vydat	nubere
6. ὁ σίτος, -ου	jídlo, obilí	cibus, frumentum
τὸ ποτόν, -οῦ	nápoj, pití	potus
ὁ ὕπνος, -ου	spánek	somnus
μεταδίδωμι (τινί τινος)	sdílet něco s někým	impertiri
πολεμικός, -ή, -όν	válečný, bojovný	bellicosus
παντάπασιν	úplně, zcela	plene

Cvičení

1. Zapamatujte si: δίκην δίδοναι `odpykávatsi trest; být trestán', λόγον δίδοναι `vydat počet; zodpovídat se'. Pokuste se odhadnout české významy:

• πίστιν δίδοναι • ὄρκον δίδοναι • ἱερὰ δίδοναι • θυγατέρα τινὶ (ἐκ)δίδοναι.

2.

a) Přeložte:

τῶν σίτων καὶ ποτῶν τοῖς δούλοις μεταδοτέον ἐστίν.

b) Jakou funkci plní genitiv u μεταδίδοναι?

c) Vyložte význam:

• μεταλαμβάνειν τινός • μετέχειν τινός • μέτεστί μοί τινος

3. Přeložte a vytvořte 1. sg. ind. prez. akt.:

• δῦναι • ἴνα γινῶ • ἔφυν • ἀλοῦσιν • γνοίης • βᾶσα • ρυεῖη • ἔφθησαν • ἐάλωτε

4. Opakujte:

• πᾶς • πάνυ • πάντως • παντάπασιν • πάντοθεν • πανταχοῦ • παντοῖος • τὸ παράπαν • παντοδαπός